

חינוך לחיים

ראש השנה

יש להתבונן מדוע מעשה העקידה לא נקרא אלא על שם פעולת העקידה בדווקא, דהינו קשירת ידיו ורגליו של יצחק אבינו, שלכאורה מעשה זה הוא רק 'הכשר מצווה' לעיקר העניין שהוא העלאתו לעולה, וכלשון הכת 'והעלהו שם לעולה על אחת ההרים' ופעולת העקידה היא רק טפילה לעיקר מעשה ההעלאה, ובאמת בציווי לא נאמר ולא הוזכר כלל עניין העקידה, וא"כ השאלה חזקה מדוע נקרא המעשה על שם הפעולה הטפילה לו?? וכן יש לשאול על הגמ' בר"ה ט"ז 'אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני' שוב אנו מוצאים שעניין העקידה – הינו קשירת ואגידת ידיו ורגליו של יצחק הוא עיקר העניין עוד יותר מעניין ההעלאה לעולה, עד כדי כך שכאשר יתקעו בראש השנה בשופר יעלה זכרון מעשה העקידה בדווקא, וגם יעלה עלינו כאילו עקדנו עצמנו לפניו כקרבו, ולא כאלו העלנו עצמנו לעולה, שוב רואים שמעשה העקדה – קשירת ידי ורגלי יצחק זה הוא החלק העיקרי בכל העניין??

במדרש מבואר שטעם עקידת יצחק בידיו ורגליו היה שמה יזוז מאימת השחיטה ויפסל במום – 'וכשאראה את המאכלת שמא אדדעזע ויפסל הקורבן' אומנם בתנא דבי אליהו חידש עוד טעם ונצטט 'אמר יצחק לאביו אבא כפתני יפה יפה ותנני על גבי המזבח שמא אבעט בך כי בחור אני ועומד בכוחי... ונמצא אני מחוייב שתי מיתות לשמים' וביאור דבריו שיצחק חשש שמא מתוך הפחד של סכין השחיטה ידדעזע גופו וינועו רגליו ואז תיגרם איזה הכאה קלה לאברהם אבינו וח"ו יתחייב בזה שתי מיתות לשמים, פירוש אחת משום פסול הקרבן ואחד משום הכאת ובזיון אביו.

על פי הדברים האלו מובן למה נקרא עקידת יצחק, שהרי ידוע השאלה מהו הנסיון הכ"כ גדול של אברהם והלא נצטווה כך מפי הגבורה ולא היה לו בזה בחירה ומה יכל לעשות?? אבל לדברינו מובן שהגם שבמעשה העלאת יצחק ע"ג המזבח לא ניתנה לאברהם וליצחק זכות בחירה כי בזה נצטוו 'והעלאתו שם לעולה' אך העניין הזה של העקידה, של החשש שמא יפגום במצוות כיבוד אב החמורה שבחמורות, זה כבר כן ניתן לבחירה, ויצחק באותה שעה קשה שידע שעומד להשחט, פינה דעתו הגדולה לעניין הזה של כיבוד אב והוכיח שהוא שליט ברוחו על כל מעשיו ומחשבותיו, שעל כן ביקש מאביו באותה שעה שיעקוד ידיו ורגליו כדי שח"ו לא יעבור על כיבוד אב.

ולכן בכל מקום מוזכר עניין העקידה כי אומנם הוא טפל למעשה הזביחה והעלאה שהוא העיקר אך כיוון שעניין העקידה בא מבחירתו של יצחק, על כן מעשה זה הוא שמראה על גודל כוחות הנפש של יצחק, שגם שהולך למיתה דואג וחושב על מצוות כיבוד אב. ולכן זה הטעם שאנו מזכירים ביום הדין את עקידת יצחק כי אומנם אין לנו שייכות למעשה הנשגב של העלאת וזביחת יצחק אך במעשה העקידה דהיינו במידת כיבוד אב, בזה יש לנו יכולת לכל אחד להידבק ועל כן אנו מזכירים דווקא את עניין העקידה ולא את עניין העלאה כי בזה אנחנו יכולים להדמות ליצחק.

ונביא כאן 2 נקודות חשובות. בספר חרדים ישנו חידוש שכיבוד אב ואם זה לא רק בדיבור ובמעשה אלא גם בלב, שלא יהיו נבזים ומאוסים בעיניו 'רק ידמה בלבו שהם גדולים ונכבדי ארץ' שזהו עיקר כבודם. ועל המבזה אביו או אמו בלב... נאמר ארור מקלה אביו ואמו. וזה מבהיל שלא רק שהאדם צריך לכבדם בדיבור ובמעשה אלא עליו גם לכבדם בתוך ליבו פנימה. אומנם לא מענישים על מחשבת בזיון אב ואם אבל מכלל ארור לא יצא, וזה נורא למתבונן...

ומאיך גיסא ראוי לזכור ולהעלות על לב גם את הצד האחר, שאסור להורים להכביד את עולם וכבודם על בניהם וכדברי הריטב"א במו"ק י"ז 'תניא לפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו הגדול הכתוב מדבר' ומסביר הריטב"א 'אע"פ שמתכוון לייסרו ונראים דברים דלא גדול גדול ממש, אלא הכל לפי טבעו, שיש לחוש שיתריס כנגדו בדיבור או במעשה, כי אפילו לא יהא בר מצווה, אין ראוי להביאו לידי מכה או מקלל אביו, אלא ישתדלנו בדברים' למדנו מכאן שצריכים להורים להזהר שח"ו לא יביאו את בניהם לכדי עבירה, ובדבר שבודאי שהבן יחשבו בלבם מחשבת בזיון או זלזול יש לשאול שאלת חכם אם ראוי לצוות אותו

למדנו שצריך להזהר מאוד בכיבוד אב ואם ואפילו במחשבה ומאיך להזהר שהוא עצמו לא יכביד את עולו על בניו ולא יטיל אימה יתירה בביתו שלא יכשילם ח"ו באיסור חמור. וכאשר נשכיל ללכת בדרך הממוצע וההגון בזה נזכה בעזרת ה' להכין הנפשות ולזכות להכתב ולהחתם לחיים טובים וארוכים ולשלום.

ולכן דווקא בימים אלו נתעורר בקיום מצווה זו שזכויותיה מרובין, שהרי היא המעניקה אריכות ימים לעושיה ובוודאי שאדם המהדר בה יזכה לגזר דין טוב של חיים טובים, ובימים הללו אשר מכינים את הנפשות ומכשירים את הלבבות לימי הדין מתחזק ביתר שאת הסיוע והכח הניתן מהשמיים לכל אחד להתחזק במצווה זו שהבטחה מפורשת יש בה 'למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך' - היש הבטחה כדאית מזוז???

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

(הרב'ה מטולנא)

חינוך לחיים

ראש השנה

סבתי ע"ה שהיא רציית שלה בה' תשרי היתה מרבה לספר את נס הצלתה בנהר הדנובה שכידוע שני רציפי אבן היו, משני צידי הנהר, בגובה של כ- 3-4 מטרים. אנשי צלב החץ היו מעמידים יהודים על רציפים אלו, כשפניהם אל המים, והיו יורים בגבם. גופות הנרצחים נפלו אל המים ונספחו בזרם. אך סבתי ע"ה שהיתה צעירה קפצה למים לפני שירו בה ושחתה ושחתה בכל כוחותיה וכך נצלה.

כידוע על רציף הדנובה מוצבת כיום אנדרטה לזכר הנרצחים. אנדרטה זו מורכבת מ-60 זוגות נעליים שעשויים מברזל ופרושים לאורך כארבעים מטרים על רציף הדנובה.

ר' פסח קראהן שעשה סיורים עם קבוצות למקום זה, כשראה את זה לראשונה הזדעזע עד עמקי נשמתו, וכשבקשו ממנו לדבר תקופה לאחר מכן, סיפר הרב בדרשתו שבזמן תפילת שחרית של ראש השנה הוא חווה חוויה מיוחדת, ש"בתום התפילה כשהגענו לשלב שבו הכוהנים עולים על יד ארון הקודש ומברכים את העם, אנו נוהגים לכסות את פנינו בטלית, כך שלא נראה את הכוהנים, כפי שהיה בבית המקדש, אך כאשר הרמתי את הטלית מעל ראשי, ראיתי מולי נעליים ונעליים... היו שם נעליים של אנשים זקנים, נעליים של צעירים ונעליים קטנות של ילדים, מסודרות זו אחר זו... שאלתי את עצמי: מה ההבדל בין הנעליים הללו, שאני רואה פה לפני לבין הנעליים שראיתי על גדות הדנובה???

והתשובה הייתה פשוטה: הנעליים הללו, שעומדות פה לפני – עוד רגע קט יכנסו לתוכם אנשים חיים, שילכו ויתפתחו ויגדלו... אך הנעליים שעל גדות הדנובה תישארנה ריקות לתמיד!!!

התפקיד שלנו הוא למלא את "הנעליים" הללו, ולקום ולהתקדם, לא "להיתקע" בחיים, לא לוותר!!! המיוחד בנו זה הרצון לתקן את המעוות, את העבר הקלוקל – בשאיפה לשוב בתשובה, בכמיהה לפתוח דף חדש.

זהו מהותו של ראש השנה – לכל אחד ניתנת ההזדמנות לפתוח דף חדש, בפשפוש במעשינו נעסוק בשאר עשרת ימי התשובה, אז נחטט במעשינו בעבר ונתוודה עליהם, אך בראש השנה – התשובה שאנו עושים זה ההחלטה להתחלה חדשה!! כי יום זה הוא "תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון"

"כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" בתורתנו ידוע שגם הצדיק עלול לטעות, אך הייחודיות שלנו שאנו יודעים גם איך לתקן, והרצון לתקן את כשלונות העבר, בשאיפה לשוב ל"מקורות" במטרה להשתנות ולפתוח דף חדש.

מסופר על מורה טירון אחד, שנקרא ללמד לראשונה בכיתה של מופרעים צעירים... הוא פסע לכיתה בחשש כבד, ובהכנסו נתקל בשפת הדלת ונפל אפיים ארצה. צחוק פרוע וקריאות גנאי פרצו מפיות החניכים, לאחר זמן עמד המורה על רגליו ואמר להם בבטחון:

"זה קורה שנופלים. השאלה היא – האם יודעים איך לקום??... זה היה שיעורנו הראשון!!!"

דממה השתררה, ולפתע פרצו במחיאות כפיים, כי התלמידים תפסו את המסר...

"כי שבע יפול צדיק וקם" ההדגשה היא בקימה!!! נכון, אף הצדיק עלול ליפול, ולא פעם אחת בלבד אלא שבע פעמים, אך למרות זאת הוא שונה מאחרים. הוא קם, מנער מעליו את אבק הדרכים, ממשיך לצעוד במעלה ההר, ובמשנה מרץ הוא משתדל שוב ושוב לעלות ולהשיג הישגים.

כי התורה מלמדת כעיקרון גורף את האפשרות לכל אדם לחזור בתשובה על חטאיו ולתקנם, ולא רק שניתנת האפשרות אלא אנו בטוחים שכך עשה כמו שאומרת הגמ' בברכות "אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה – אל תהרהר אחריו ביום, שמא עשה תשובה" והגמ' מסבירה שאין זה "שמא" אלא "ודאי עשה תשובה" שסביר להניח שעשה תשובה. כולנו טועים ונכשלים – השאלה מה אנו עושים אחר כך...

פעם בא יהודי לרבו, וסיפר בלב שבור שכמה שהוא מתאמץ – מבוסס הוא בבוא, מוציא רגל אחת, והשניה שוקעת... אמר לו רבו: היטבית להגדיר את מצבך. אתה שקוע בביצה, ומתבוסס בה. אבל ידוע תדע: אם תיכנע, ותשב במקומך, תישאר בה לכוד. אבל אם תמשיך ללכת, הרי כל צעד מקרב אותך אל סופה...!!!

פעם יצא הרבי מהוסיטין זצ"ל מחדרו במפתיע ומצא את הגבאים משחקים... בדמקה... ושהיו קצת נבוכים... שאלם ברוך: הידעתם אתם את כללי המשחק? הסכיתו ושמעו: מותר ללכת רק קדימה!! ורק משבצת אחת בכל פעם... ורק כשמגיעים למעלה מותר ללכת בכל הכיוונים וכמה שרוצים"

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנזכה להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא, פרנסה טובה וכלכלה, למלא אסמינו שבע ברוח ובגשם בנקל וברוח וכל טוב סלה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com